

KS. JANUSZ MIECZKOWSKI, JAROSŁAW A. SUPERSON SAC

48. Sympozjum Wykładowców Liturgiki na Wydziałach Teologicznych i w Wyższych Seminariach Duchownych (Kalwaria Zebrzydowska, 11–13 września 2012)

W dniach 11–13 września 2012 roku w Kalwarii Zebrzydowskiej odbyło się 48. Sympozjum Wykładowców Liturgiki na Wydziałach Teologicznych i Wyższych Seminariach Duchownych. W tym roku organizatorem był Instytut Liturgiczny Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Tematem sympozjum były *Reforma i odnowa liturgii po Soborze Watykańskim II*. Oprócz ponad 70 liturgistów w sympozjum wzięli udział: abp Damian Zimoń, bp Stefan Cichy oraz przewodniczący Komisji ds. Liturgii i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski bp Adam Bałabuch.

Po przywitaniu gości przez dyrektora Instytutu Liturgicznego ks. dra hab. Wiesława Przyczynę i ks. prof. dra hab. Czesława Krakowiaka głos zabrał ks. prof. dr hab. Jacek Nowak SAC, który dokonał wprowadzenia do tematyki sympozjum. Przypomniał on dokonania Ruchu liturgicznego oraz wypowiedzi Stolicy Apostolskiej na temat liturgii w XX i XXI wieku.

Pierwszym referentem był ks. prof. dr hab. Jerzy Stefański (UAM), który przedstawił temat *Liturgia od Tridentinum do Vaticanum II. Czy reforma liturgii była konieczna?* Swoją wypowiedź zawarł w trzech punktach: 1) Reforma liturgiczna po Soborze Watykańskim II jest przedmiotem polemik. Współczesnej liturgii środowisko tradycjonalistyczne zarzuca utratę wymiaru wartościowego oraz fakt, że w jej centrum postawiono człowieka zamiast Boga. Środowiska te, opierając się na *Summorum Pontificum* i późniejszych decyzjach Stolicy Apostolskiej, chcą powrotu liturgii sprzed Vaticanum II; 2) Czas od Tridentinum do Vaticanum II także nie charakteryzował się całkowitą niezmiennością. Pewne zmiany dokonywały się np. we Francji (jansenizm), a wiele zmian wprowadzała sama Stolica Apostolska (nowe prefacje, reforma Triduum Paschalnego, częsta Komunia Święta); 3) Osiągnięcia Soboru Watykańskiego II. Sobór podkreślił, że celebrans powinien sprawować liturgię wraz z innymi. Dotychczasowe (trydenckie) przepisy były tylko dla celebransa. Teraz wiele miejsca poświęca się zgromadzeniu liturgicznemu. Dlatego konieczna była redakcja ksiąg liturgicznych i umożliwienie wielu akomodacji na poziomie zgromadzenia, kultury i języka. Na za-

kończenie prelegent podkreślił, że pojawiające się błędy nie są spowodowane samą reformą, lecz samowolą wielu duchownych.

W drugim referacie ks. dr hab. Bogusław Migut, prof. KUL, przedstawił *Teologiczny kontekst odnowy liturgicznej po Vaticanum II*. Reforma liturgiczna wynikała nie tylko z pragmatyzmu, ale miała także głębokie podstawy teologiczne. Wśród tych podstaw mówca wymienił: 1) Nowe podejście do Objawienia Bożego (pojednanie dwóch źródeł: Pisma Świętego i Tradycji); 2) Nowe ujęcie Kościoła (Kościół jako Mistyczne Ciało Chrystusa, Kościół jest sakramentem, *communio*, Kościół to Lud Boży); 3) Nowe podejście do sakramentów (odstąpiono od podkreślania w sakramentach szafarza, materii i słowa, a podkreślono Chrystusa, który działa); 4) Nowe podejście do teologii (zaczęła się rozwijać teologia kerygmatyczna (J. Jungmann, K. Rahner), teologia historyczna (Y. Congar), teologia liturgiczna (S. Marsili, A. Triacca, C. Vagaggini).

Po tych dwóch referatach wywiązała się dyskusja na temat zwiększonej aktywności „środków trydenckich” oraz języka komunikacji zawartego w sprawowanej liturgii.

Drugi dzień sympozjum rozpoczął ks. dr hab. Andrzej Żądło, prof. UŚ, referatem *Wciąż nieodkryte bogactwa posoborowej liturgii*. Podkreślił, że reforma chciana przez Vaticanum II stanowi wielkie bogactwo Kościoła. Wciąż nieodkrytymi „bogactwami” są: 1) dowartościowanie wymiaru teologicznego liturgii; 2) odnowa liturgii przez powrót do pierwotnej hierarchii ważności sprawowanych w Kościele celebracji liturgicznych i pozaliturgicznych; 3) celebacje liturgiczne najwyższym dowartościowaniem Pisma Świętego; 4) symbioza liturgii z życiem codziennym wiernych. Kończąc swoją wypowiedź, mówca podkreślił, że współcześnie brak duszpasterstwa mistagogicznego.

Kolejny referat, przygotowany przez ks. prof. dr hab. Helmuta Sobeczkę (UO) *Participatio actuosa - pełny udział wiernych w liturgii*, odczytał ks. dr hab. Erwin Mateja (UO). W historii Kościoła zawsze spotykamy troskę o czynne uczestnictwo wiernych w liturgii. Samo pojęcie *participatio actuosa* pojawiło się po raz pierwszy w oficjalnym dokumencie Kościoła w encyklice Piusa X *Tra le sollecitudini* (1903) i dlatego autor rozwój pojęcia „czynne uczestnictwo” przedstawił w trzech etapach: 1) rozumienie przedsoborowe (wiernych zachęcano do używania mszalików, śpiewu podczas mszy świętej, odpowiedzi mszalnych w tzw. mszach dialogowanych); 2) rozumienie soborowe (KL zachęcała do uczestnictwa pełnego, owocnego, czynnego, stosowania odpowiednich postaw, formacji liturgicznej, podziału funkcji liturgicznych itd.); 3) rozumienie posoborowe (przedstawił wiele środowisk kościelnych i teologów, którzy wypowiadają się dziś o *participatio actuosa*: środowisko Anselmianum, kard. Joseph Ratzinger, kard. Godfried Daniels, Bogusław Nadolski, Rudolf Pierskała, Adam Durak). Autor jest zdania, że *participatio actuosa* mimo różnic w jej rozumieniu jest wielkim odkryciem Vaticanum II.

Dyskusja, która miała miejsce po tych referatach, dotyczyła takich problemów, jak: nieużywanie w parafiach ksiąg liturgicznych do sakramentu pojednania i pokuty oraz do błogosławieństw, słuchanie spowiedzi podczas mszy świętej, rozdawanie Komunii Świętej z tabernakulum podczas mszy świętej, powitania licznych osób w czasie Eucharystii, większa uwaga kierowana na rubryki niż na teologię w liturgii, zaniedbanie miejsca przewodniczenia.

Piąty referat *Słowo i sakrament w liturgii* przedstawił ks. dr hab. Kazimierz Matwiejuk, prof. UKSW. Przypomniał, że Karl Rahner nie widział różnicy między słowem Bożym

a sakramentem. Słowo Boże niesie ze sobą zbawienie. Benedykt XVI posługuje się terminem *sacramentum futurum*, który rozumie jako wszystkie słowa i opisane rzeczywistości – to misteria odnoszące się do Chrystusa. Joseph Ratzinger mówi o trzech rodzajach sakramentów: odnoszących się do stworzenia, słowa i wydarzenia. Słowo Boże ma moc sprawczą. Poznajemy to na kartach Starego Testamentu, a następnie w Nowym Testamencie w działalności Jezusa Chrystusa. Dzisiaj natomiast słowo Chrystusa proklamuje i urzeczywistnia Boże zamysły, a sam człowiek musi się wykazać duchowością dyspozycyjną, aby przyjąć takie słowo.

Dyskusja po tym wykładzie dotyczyła komentarzy przed sprawowaną liturgią oraz powtórnie braku widzialnego miejsca przewodniczenia.

Sesja popołudniowa rozpoczęła się od referatu ks. dr hab. Stanisława Araszczuka, prof. PWT we Wrocławiu, *Permanenta formacja liturgiczna*. Prelegent wymienił szereg dokumentów Kościoła, które podkreślają potrzebę stałej formacji liturgicznej duchowieństwa i wiernych. Formacja ta ma za zadanie doprowadzić do żywej odpowiedzi wiary na miłość Boga i ułatwić zrozumienie celebracji liturgicznych. Prelegent skoncentrował się na formacji pasterzy. Powinna się ona dokonywać zarówno w seminarium poprzez wykłady z liturgiki i wzorcowe sprawowanie liturgii, jak i po jego ukończeniu, gdyż ciągle pojawiają się nowe wyzwania. Jeśli chodzi o formację świeckich, to dokonuje się ona tak poprzez głęboką świadomość obecności Jezusa Chrystusa w sakramentach, a więc poprzez życie sakramentalne, jak i przez doświadczenie wspólnoty.

Następnie przedstawiono trzy komunikaty. W pierwszym z nich ks. dr Tomasz Bać (Rzeszów) zaprezentował temat *Sacrum liturgii*. Punktem wyjścia dla mówcy była książka R. Cantalamassy *Horyzonty dla nowej ewangelizacji*, w której autor zawarł tezę o ściślejszej łączności między liturgią, *sacrum* a nową ewangelizacją. Następnie prelegent rozwinął swoją wypowiedź w pięciu punktach: 1) Istota *sacrum*; 2) Ryt a *sacrum*; 3) Piękno; 4) Czas i przestrzeń; 5) Człowiek a *sacrum* liturgii.

Drugi komunikat *Nadzwyczajna forma Mszy św.* przedstawił ks. dr Waldemar Pałęcki MSF (KUL). Lektura *Summorum Pontificum*, Wskazania Episkopatu Polski, instrukcja *Ecclesiae Dei*, jak również dyskusje ze studentami stanowiły inspirację do zawarcia treści wypowiedzi w trzech punktach: 1) brak jednoznacznej nazwy dla liturgii powstałej po Soborze Trydenckim (pojawiają się nazwy: ryt klasyczny, ryt łaciński, ryt tradycji łacińskiej itd.); 2) niewłaściwe rozumienie zapisu umieszczonego w bulli Piusa V dotyczącego niezmienności tego rytu (od Tridentinum do Vaticanum II dokonało się w niej wiele zmian); 3) wprowadzenie rytu nadzwyczajnego przez Benedykta XVI w niektórych środowiskach łamie zasadę jedności, w innych prowokuje do plebiscytu, która forma jest właściwa.

W trzecim komunikacie ks. dr Stanisław Szczepaniec (UPJPII) przedstawił *Liturgie we współczesnych ruchach religijnych*. Prelegent zauważył, że ruchy te w swojej działalności przygotowują swoich członków do udziału w liturgii w zgodzie ze swoim charyzmatem. 1) Ruch Światło-Życie podkreśla wymiar eklesjalny sprawowanej liturgii, jak i jej celebrowanie według przepisów Kościoła; 2) Drogę neokatechumenalną cechuje staranne, głębokie i długoterminowe poznawanie poszczególnych elementów liturgii Kościoła; 3) Wspólnoty Jerozolimskie nastawione są na piękno sprawowanej liturgii i często łączą Eucharystię z Liturgią godzin; 4) Wspólnoty odnowy charyzmatycznej

pozwalają na wielką spontaniczność w przeżywaniu liturgii, jak również na rozwijanie charyzmatu poszczególnych osób; 5) Wspólnoty o charakterze adoracyjnym koncentrują się natomiast na kontemplacji i adoracji. Jak pogodzić te witalne części Kościoła i jak sprawić, aby one wspólnie przeżywały liturgię jest problemem wciąż aktualnym.

Uczestnicy sympozjum oprócz słuchania wykładów sprawowali także liturgię w ważnych dla archidiecezji krakowskiej miejscach, takich jak: Sanktuarium Matki Bożej Kalwaryjskiej w Kalwarii Zebrzydowskiej, bazylika Ofiarowania NMP w Wadowicach i Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Krakowie-Łagiewnikach.

Kraków

KS. JANUSZ MIECZKOWSKI, JAROSŁAW A. SUPERSON SAC